

Роберт Луис
Стивенсон

**Франсоа Вијон:
учењак, песник
и провалник**

Превод
МИЛАН МИЛЕТИЋ

— БУКЕФАЛ Е. О. Н. —

Београд—Краљево | 2022

На искушењу сам да зажалим што сам уопште писао на ову тему, не само због тога што ме чланак напола запрепашћује као исувише живописан, него и због тога што сам Вијона сматрао лошим човеком. Други и даље мисле добро о њему, и у стању сам да пронађем изузетне и човечне црте тамо где нисам видео ништа осим уметничког зла; а према уметничком начелу, ти други требало би да пишу о човеку, не ја. Тамо где ствари не видите добро, тишина је најприкладнија...

Р. Л. С.

Можда један од најзанимљивијих преврата у историји књижевности јесте светло којим је, као из полицијског фењера, месје Лоњон обасјао непоуздан живот Франсоа Вијона¹. Његова књига изузетна је, не само као поглавље из биографије, ишчепркане после четири века. Оне који су песника читали подсетиће, с призвуком сатире, на онај карактеристичан пасус у којем он завештава своје наочаре – с хумором се ограђујући од случаја – болници за слепе просјакe, по-

¹ *Etude Biographique sur Francois Villon*. Paris: H. Menu.

знате под именом Петнаест двадесетина¹. Тако опремљен, нек слепи просјак раздвоји добро од лошег на гробљу Невиних! Што се њега самог тиче, песник не примећује разлику. Много су тога мртви имали од својих преимућстава. Зар је сад важно то што су се некад излежавали у својим величанственим креветима и подмиривали своје дебеле телесине колачима и кремовима! Сви сад леже овде и труну у блату; велики иметак или мали, бомбастична врлина и препреден или страшан порок, увелико у истом положају; ни епископа, чак ни уз помоћ најпродорнијих наочара, није могуће разликовати од чистача лампи.

¹ Болница „Hospice des Quinze-Vingts“, што дословно значи Болница за петнаест двадесетина пацијената (то јест њих триста).

Таква је била Вијонова цинична философија. Четири стотине година после његове смрти, кад свака опасност несумњиво може да се сматра исхлапелом, пар критички усредсређених наочара окренуо се његовим остацима; и премда је он за собом, од почетка, остављао веома фрагментаран утисак, тек после ових четири стотине година ушло се у траг његовим преступима, и у стању смо да га поставимо на место које му припада међу добрима или међу лошим. Запрепашћујућа је замисао, али и она која образује истанчану слику непролазности људских дела, да приватна истрага из прикрајка може да добаци тако далеко у мртву и прашњаву прошлост. Нисмо тако брзо, како је Вијон умишљао, завршили са соп-

ственом радозналошћу. Код крајњег не-
стајања, кад ништа осим човековог имена
није остало упамћено, кад су његов прах ра-
звејала четири ветра, и кад су вероватно и
сам гроб и само гробље на којем је положен,
предати забораву, оскрнављени и нестали
испод наслага густо насељених градова –
чак и у том крајњем положају, нек антиквар
само налети на лист папира из некаквог ру-
кописа, и име ће бити отргнуто од заборава,
старо бешчашће изаћи ће на светло дана
као гуја из процепа у стени, а сенку утваре
која је некад била човек, његови потомци
ревносно ће изложити јавној порузи. До не-
давно Вијон је био готово сасвим заборав-
љен; затим је био поново враћен у живот
због стихова; а сад је враћен у живот с освет-

ничким наумом да се прокажу његова недела. Колико је несуштаствено ово оцртавање човековог живота, који је вековима лежао у стању ишчекивања, да би га затим, у неколико потеза пером, некакав антиквар изнова дотерао и изложио потомству, зарад разматрања! Овај непоуздани положај славе увелико оправдава оне (а њих није мало) који више воле колаче и кремове у непосредној садашњости.

Разуздана младост

Франсоа де Монкорбје, *alias* Франсоа де Ложе, *alias* Франсоа Вијон, *alias* Мишел Мутон, магистар философије на Универзитету у Паризу, рођен је у том граду, у лето 1431. године. Била је то незаборавна година за Француску, кад се боље и дубље размисли. Срчана девојка и малодушни дечак, ова прва последњи пут, овај други први пут, ступили су на јавну сцену те несрећне земље. Тридесетог маја, пепоо Јованке Орлеанке бачен је у Сену, а другог децембра, наш

Хенри Шести претворио је свој Радостан улазак у непријатељски и опустошени Париз у нешто крајње суморно. Мач и ватра и даље су пустошили небрањену земљу. Једне априлске суботе, хиљаду двеста људи, не рачунајући децу, побегло је из престонице осуђене не гладовање. Целат је, јер није без занимања поменути га у вези с магистром Франсоом, имао пуне руке посла године 1431; само последњег дана априла и четвртог дана маја, шездесет два бандита клаатило се на париским вешалима¹. Смутније или немирније време тешко да би било могуће изабрати за долазак на овај свет. Чак ни националност овог човека није била по-

¹ *Bougeois de Paris*, ed. Panthéon, pp. 688, 689.

уздана; јер за париски свет није постојала одредница Француз. Енглези су, додуше, били Енглези, али Французи су били само Армањаци, које су, с Јованком Орлеанком на челу, ови одбили од зидина града, непуне две године раније. Такво јавно осећање, какво су они гајили, стицало се око њиховог покојног војводе од Бургундије, а драги војвода није више имао преча посла од тога да се држи подаље од њих... У сваком случају, свиђало се то њему или не, наш озлоглашени трубадур стигао је на овај свет и повијен је у прве пелене као поданик енглеске круне.

О Вијоновом оцу не знамо ништа мимо тога да је био сиромашан и неугледног порекла. За мајку се зна да је била по-

божна, што не подразумева нарочито много код једне старе Францускиње, и то потпуно неуке. Имао је ујака, монаха у опатији код Анжеа, који мора да се издигао изнад породичног просека, и говорило се да му је иметак досегао до пет-шест стотина круна. О овом ујаку и његовом ковчегу с новцем, читалац је чути још понешто. Године 1448, Франсоа се уписао на Универзитет у Паризу; године 1450. дипломирао, а 1452. постао магистар философије. Његова *bourse*, или свота коју је недељно добијао за стан и храну, износила је два суа. Дакле, отприлике два суа коштала је фунта сољеног путера у лоша времена, године 1417; два суа коштала је половина фунте истог тог путера у још гора времена, године 1419; а године 1444,

само две године пре него што је ступио на универзитет, изгледа да је два суа била просечна надница за једнодневан физички рад¹. Укратко, није то била нарочито издашна новчана помоћ да изгладнелом момку потраје за доручак и вечеру, седам смртних дана; а Вијонов удео у колачима, пециву и уопште у доброј гозби, на шта он никад не престаје да указује, мора да је од почетка био мршав.

Образовни систем на Универзитету у Паризу, био је, према нашем суду, донекле непотпун. Лаички и монашки елементи појављивали су се несхватљиво упетљани, што је млад човек морао сам да расплиће. Ако је имао прилику да, с једне стране, овлада у

¹ *Bourgeois*, стр. 627, 636, и 725.

приличној мери богословским цепидлачењем и смислом за формално расправљање, с друге стране је пошао путем увелико претераног и дрског порока. Слушаоница доктора схоластике понекад је делила исти кров с установама сасвим другачијег и необично срамотнијег реда. Студенти су имали необичне повластице, које су, према свим извештајима, необично злоупотребљавали. И док су неки осудили себе на готово гробну редовност и повученост, други су бежали с предавања, кочоперили се на улици „с палчевима о појасу“, проводили ноћ у теревенчењу и понашали се као достојне претече Клода Фрола из романа *Звонар Бојородичине цркве*. Вијон нам сам каже да се налазио међу скитницама, али једва да нам је и

Садржај

[На искушењу сам...]	5
[Можда један од]	9
Разуздана младост.....	15
Лоповска банда	43
Вијон и вешала.....	65
<i>Велико завешћање.....</i>	<i>79</i>